

Bognár

SZIGORUAN BIZALMAS!

J e g y z ő k ö n y v

a Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének 1955. október 29-én szombaton de. 11 órakor megtartott 7. sz. üléséről.

Jelen voltak: Bognár Rezső főtitkár, Fogarasi Béla, Gombás Pál, Ligeti Lajos alelnökök,
Alexits György, Erdey-Gruz Tibor, Hevesi Gyula, Lukács György, Molnár Erik, Novobátczy Károly elnökségi tagok,
Bognár Géza, Jánossy Lajos, Major Máté akadémiai titkárok,
Szabolcsi Bence, Manninger Rezső, Maucha Rezső, Mihailich Győző, Schulek Elemér osztályelnökök.

Kimentették magukat: Rusznyák István elnök, Riesz Frigyes osztályelnök.

Külföldön tartózkodtak: Sedlmayr Kurt és Straub F. Brunó elnökségi tagok. Verő József osztályelnök.

Meghivottak:

I. napirendi ponthoz: Haraszthy Gyula, az Akadémiai Könyvtár igazgatója,

II. és III. napirendi ponthoz: Bernát György, az Akadémiai Kiadó igazgatója,

Valamennyi napirendi ponthoz: Hardy Gyula, a kémiai tudományok kandidátusa,
Nedelkovits János, az MTA Hivatala vezetőjének helyettese.

N a p i r e n d :

- I. Beszámoló az MTA Könyvtárának működéséről és belső problémáiról.
Előadó: Haraszthy Gyula, az Akadémiai Könyvtár igazgatója.
  - II. Javaslat az Akadémiai Értesítő átalakítására.
Előadó: Bognár Rezső főtitkár.
  - III. Javaslat az idegen nyelvű publikációk szabályozására.
Előadó: Alexits György, a KFB titkára.
  - IV. Javaslat az 1956 évi prémium és pályázat kiírására.
  - V. Egyebek.
- ./.

Fogarasi Béla alelnök üdvözli az Elnökség megjelent tagjait és az ülést megnyitja.

Az Elnökség nevében Rusznyák István elnöknek legőszintébb jókívánságait küldi és mielőbbi gyűlést kíván.

Bejelenti, hogy az Elnökség ideiglenesen a harmadik akadémiai titkári funkció betöltésére Bognár Géza levelező tagot kérte fel. Bognár Géza akadémiai titkár a gazdasági ügyekkel fog foglalkozni.

A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Bognár Géza akadémiai titkárt és Maucha Rezső osztályelnököt.

.-.-.-.-.

I.

Beszámoló az MTA Könyvtárának működéséről és belső problémáiról.

Haraszthy Gyula, az Akadémiai Könyvtár igazgatója bejelenti, hogy beszámolója kiegészítéseképpen kilenc pontban összeallította a határozati javaslatokat. A határozati javaslatok azokat a problémákat tartalmazzák, amelyekhez az Elnökség segítségét kéri.

Felhívja az Elnökség figyelmét arra a körülményre, hogy a pénzügyi tárgyalások során az ösnyomtatványok restaurálására kért összeget a Könyvtár nem tudta biztosítani és így 1956 évben ezt a munkát folytatni nem tudja. A pénzügyi szervek a tudományos kiadványok cseréjéhez szükséges költségvetési igényt sem honorálták. Amennyiben a kért összeget a Könyvtár nem kapja meg, a csereviszonyt több intézménnyel meg kell szüntetnie.

Kéri a beszámolóban a következő leírási hibák kijavítását:

- 1.oldal második bekezdésében "mikor" helyett "mikró",
- 2.oldal utolsó bekezdésében 600 RM kötet helyett 6000 RM kötet értendő,
- 7.oldal utolsó bekezdése előtt kimaradt a "4./pont" megjelölés.

Alexits György elnökségi tag: Az előterjesztett jelentést nem tartja alkalmasnak arra, hogy azt az Elnökség behatóan tárgyalja. A Könyvtár egészében úgy tűnik fel, mintha nem lenne közvetlen kapcsolata az Akadémiával s mintha az Akadémia egy vállalata lenne. Sokkal szorosabb kapcsolatot kellene tartania az akadémikusokkal. A Könyvtári Tanács jelenlegi összetételében nem alkalmas arra, hogy a felmerült problémákat megoldja. A Könyvtári Tanács nem fejt ki operatív tevékenységet.

Az Akadémia Könyvtárának elsőrendű feladata, hogy az akadémikusokat, valamint az akadémikusokkal dolgozó tudósokat a kutatásaik számára szükséges anyaggal ellássák. Ezt azonban az Akadémia Könyvtárának szabályai sok esetben nem engedik meg. Rossz az Akadémia Könyvtárának viszonya az Akadémia intézeteivel. Alexits György elnökségi tag megemlíti, hogy vannak a Könyvtárban olyan művek, amelyeket az egyes akadémiai intézetekben kellene elhelyezni. Javasolja, hogy elsősorban ezekben a kérdésekben döntsön az Elnökség.

Gombás Pál alelnök egyetért Alexits György elnökségi taggal abban, hogy a jelentés nem alkalmas arra, hogy azt az Elnökség megvitassa. Javasolja a jelentés átdolgozását.

Lukács György elnökségi tag mindenben egyetért Alexits György elnökségi tag által felvetett problémákkal. Mielőtt azonban Elnökség levenné a jelentést a napirendről, az ősnymtatványok restaurálásának kérdésében hozzon határozatot, mert ezeknek elpusztulása milliós károkat okozhat a népgazdaság számára. Az Elnökség feladata, hogy felhívja a Kormányzat figyelmét arra, hogy 50.000.- forint megtakarításával pótolhatatlan könyvek fognak elpusztulni.

Jánossy Lajos akadémiai titkár javasolja, hogy Haraszthy Gyula az új jelentést beszélje meg több akadémikussal. A maga részéről a jelentés elkészítéséhez szívesen nyújt segítséget.

Hevesi Gyula elnökségi tag a csere kérdésében is javasolja a döntést. Pénzügyi szempontból felveti azt a fontos kérdést, hogy a külföldi cserére szánt nyomtatványokat csak a papír és a nyomtatói költségek árával szabad értékelni. Ezt a problémát is az Akadémiának élesen fel kell vetni.

Erdey-Gruz Tibor elnökségi tag Lukács György elnökségi tag javaslatát a kéziratok és könyvek restaurálására vonatkozólag azzal egészíti ki, hogy az 50.000.- forint akkor is biztosítandó, ha erre az Akadémia Könyvtára a Pénzügyminisztériumtól külön pénzt nem kap, ez esetben máshonnan kell kigazdálkodni.

Bognár Géza akadémiai titkár: Arra való tekintettel, hogy a könyvtár ügyet országos viszonylatban koordinálják, javasolja, hogy az Akadémiai Könyvtár a nem specifikus akadémiai feladatokat adja le és helyette vegye fel azokat, amelyek akadémiai feladatok.

Alexits György elnökségi tag javasolja, hogy a beszámolót ebben a formájában Elnökség vegye le a napirendről és szűk elnökség adjon direktívákat a Könyvtár igazgatója számára, hogy az új jelentés mit tartalmazzon.

Fogarasi Béla alelnök egyetért azon javaslattal, hogy a jelentés nem alkalmas arra, hogy azt az Elnökség megvitassa. A jelentésben ki kell dolgozni azokat a legfontosabb problémákat, amelyek a jelenlegi munka és a perspektíva szempontjából fontosak.

Az Akadémia Könyvtára igazgatójának kapcsolata az akadémikusokkal nem megfelelő. Javasolja, hogy kérje ki több akadémikus véleményét azokra a kérdésekre, amelyekre nézve az Elnökség döntését szükségesnek tartják.

Határozat:

- 1./ Elnökség az Akadémiai Könyvtár működése és belső problémáira vonatkozó előterjesztést azzal veszi le a napirendről, hogy a Könyvtár igazgatója több akadémikus véleményének meghallgatásával készítsen újabb jelentést az Elnökség számára.

- 2./ Elnökség felhatalmazza elnököt és főtítkárt, hogy az ósnyomatatványok restaurálásához szükséges évi 50.000.- forint, továbbá a csere állandóságának fenntartásához szükséges pénzügyi fedezet biztosítása céljából, sürgősen tegye meg a felterjesztést illetékes kormány-szervek felé.

Felelős: Bognár Rezső főtítkár.

---.---.---

II.

Javaslat az Akadémiai Értesítő átalakítására.

Bognár Rezső főtítkár Elnökség elé terjeszti az Akadémiai Értesítő átalakítására vonatkozó javaslatot és kéri az írásban megküldött anyaggal kapcsolatosan az Elnökség állásfoglalását.

Lukács György elnökségi tag a javaslatot általában helyesli, első részének keresztülvitelét azonban aggályosnak, a második részt pedig irreálisnak tartja.

Hevesi Gyula elnökségi tag javasolja, hogy az Akadémiai Értesítő ne egy kibővített Értesítő legyen, hanem a magyar tudományos élet központi lapja, olvasóközönsége terjedjen ki a tudományos fokkal rendelkezőkre, egyetemi, kutató intézeti kutatókra. Ebben a lapban az Akadémia saját tevékenységének publicitást kell, hogy teremtsen. A lap címe: Tudományos Élet legyen, az alcíme Akadémiai Értesítő.

Alexits György elnökségi tag nem helyesli az Akadémiai Értesítő címének megváltoztatását.

Ligeti Lajos alelnök sem helyesli a cím megváltoztatását. A jelen körülményekre való tekintettel az eddigi keretek mellett a szerzett tapasztalatok segítségével s az előterjesztett profil alapján, javasolja a folyóirat átalakítását.

Alexits György elnökségi tag az előterjesztés második részével kapcsolatosan javasolja, hogy az Elnökség döntsön Trencsényi-Waldapfel Imre személyére vonatkozólag és amennyiben a javaslatot jóváhagyja, gondoskodjék arról, hogy számos elfoglaltsága alól mentesítsek. A főszerkesztő mellé egy tényleges, nem akadémikus technikai szerkesztő szükséges. A szerkesztőbizottságot is fel kell állítani, de ez a bizottság nem nyújt elég segítséget a főszerkesztőnek.

Ligeti Lajos alelnök: Trencsényi-Waldapfel Imre akadémikus főszerkesztői megbízásával egyetért azzal, hogy a mellé beosztott szerkesztő napi 8 órát dolgozzon, különben az előterjesztett programot megvalósítani nem lehet.

A szerkesztőbizottsági tagok kiválasztását illetőleg a főtítkár döntsön, minden osztályból 1-2 tag legyen a bizottságban.

A továbbiakban javasolja, hogy amennyiben az Akadémiai Értesítő Szerkesztősége létrejön, úgy az Akadémia Hivatala Sajtó Osztályával egyesüljön.

Erdey-Gruz Tibor elnökségi tag Trencsényi-Waldapfel Imre akadémikust alkalmasnak tartja a főszerkesztői funkció betöltésére, amennyiben mellé egy függetlenített szerkesztő és egy jó szervező adminisztrátor beállítása megtörténik. Sztávkay Kálmán személyében javaslatot tesz a technikai szerkesztőre. A lap címe maradjon Akadémiai Értesítő.

Bernát György, az Akadémiai Kiadó igazgatója közli az Elnökséggel, hogy az Akadémiai Kiadónál sem a példányszám felemeléséhez szükséges költségek, sem a szerkesztőség felállításához szükséges fedezet nincs biztosítva. A Kiadónál a státusnövekedés sem lehetséges. Mindezen feltételeket az Akadémián kellene biztosítani.

Hevesi Gyula elnökségi tag: A lap szerkesztési munkájában az osztálytitkároknak is aktív részt kellene venniük. Technikai Szerkesztőnek Zentai Bélát javasolja.

Hogy az Akadémiai Értesítő részére segítséget nyújtson a VI. Osztály részéről az Osztályközlemények terhére évenként 2 ivről lemond és ezt javasolja a többi osztálynál is megtenni.

Felveti az Elnökségnek egy Akadémiai Évkönyv kiadását is.

Alexits György elnökségi tag: Az Akadémiai Kiadó osak a technikai munkát végezze és tartozzék az egész az Akadémiához szorosan együttműködve a Sajtó Osztállyal.

Az Értesítőnek két része legyen; egyik a hivatalos értesítő, amelyik a hivatalos részeket tartalmazza és ennek szerkesztője továbbra is a főtítkár legyen.

Bognár Rezső főtítkár javasolja, hogy a lap két hónaponként jelenjék meg. A részletkérdéseket egy külön bizottság vizsgálja felül és a legközelebbi ülésen erről az Elnökségnek tegyen jelentést.

H a t á r o z a t :

- 1./ Elnökség az Akadémiai Értesítő átalakítására vonatkozó előterjesztés elvi részét jóváhagyja.
- 2./ Egyetért azzal, hogy a főszerkesztői funkciót Trencsényi-Waldapfel Imre akadémikus töltsse be.
- 3./ Elnökség felkéri Bernát Györgyöt, az Akadémiai Kiadó igazgatóját, hogy a gazdasági részre vonatkozólag az elhangzott vita alapján dolgozzon ki javaslatot. A javaslatot Bognár Rezső főtítkár nézze át és az abban foglaltakkal kapcsolatban foglaljon állást.
- 4./ Elnökség a felmerült kérdések részletes kidolgozására bizottságot küld ki. A bizottság tagjai: Fogarasi Béla alelnök, Hevesi Gyula elnökségi tag és Trencsényi-Waldapfel Imre akadémikus.

Felolós: Bognár Rezső főtítkár.

III.

Javaslat az idegen nyelvű publikációk szabályozására.

Alexits György elnökségi tag Elnökség elé terjeszti az idegen nyelvű publikációk szabályozására vonatkozó javaslatot:

Az újabb javaslatra azért van szükség, mert az osztályok egy része az erre vonatkozó, meglévő elnöki utasításokat nem ismeri és mert az Akadémia Actái már nem bírják a publicitást.

Ligeti Lajos alelnök javasolja

- 1./ a 3./pontot egy h./ alponttal kiegészíteni, amely úgy szóljon, hogy az osztályvezetőség az engedélyt adja meg, ha a szerzőtől emlékkönyv vagy jubileumi kötet számára kérnek cikket.
- 2./ Elnökség figyelmeztesse a szerzőket és szerkesztőségeket arra, hogy takarékoskodjanak a papírral, sűrítsék össze mondanivalójukat, továbbá állítsanak fel bizonyos stiláris követelményeket a cikkek szerzőivel szemben.

Schulek Elemér osztályelnök az Acták ivterjedelmét javasolja növelni. A magyar tudományos nyelv ápolása szempontjából pedig javasolja, hogy minden cikk jelenjék meg magyarul is. Ha az Acta valamely cikkre nem tart igényt, az más külföldi lapban publikálható legyen.

Jánossy Lajos akadémiai titkár javasolja a 3./g pont megváltoztatását oly módon, hogy abból a "népi demokráciák tudományos folyóiratának" rész maradjon el.

A tudományos magyar nyelv ápolása szempontjából Jánossy akadémiai titkár is fontosnak tartja minden cikk magyar nyelven való megjelentetését. Helyesnek tartaná egyes acták profiljának szűkítését és ami a profilból kiesik, azon cikkek számára külföldi publikálásra az engedélyt megadni.

Lukács György elnökségi tag a 3./g pontban elsősorban a tematika kérdését javasolja előtérbe helyezni.

Bognár Rezső főtitkár javasolja, hogy a nem akadémiai támogatással végzett eredmények publikálásának kérdésével az Akadémia ne foglalkozzék, kivétel csak az Oktatásügyi Minisztérium legyen. Az Egészségügyi Minisztériumnak van Egészségügyi Tudományos Tanácsa, a műszakiaknak is van Műszaki Tudományos Tanácsuk, döntsenek ezek a felmerült kérdésekben.

Fogarasi Béla alelnök hangsúlyozza, hogy a legfontosabb eredményeinket - lehetőleg olyan területen, ahol erre mód van - hazai területen megjelenő kiadványainkban publikáljuk.

H a t á r o z a t :

Elnökség az idegen nyelvü publikációk szabályozására vonatkozó javaslatot a következő módosításokkal hagyja jóvá:

1./ A 3.g./pont a következőképpen szóljon:

"ha a szerző olyan eredményt ért el, amely tartalmánál fogva teljesen elüt az Acták jellegétől úgy-hogy annak publikációja csupán valamely speciális témakörü folyóiratban kelthet érdeklődést."

2./ A 3./pont kiegészítendő egy h./ alponttal, amely a következőképpen szóljon:

"Ha külön elbírálás alá eső kötetek /emlékkönyvek, jubileumi kötetek, stb./ számára kérnek cikket."

3./ A fentiek értelmében átdolgozott utasítást a főtitkár tájékoztató szempontjából küldje meg az illetékes tárcáknak azzal, hogy az Akadémia Elnöksége javasolja, hogy ők is hasonlóképpen szabályozzák az idegen nyelvü publikációk kérdését.

4./ Elnökség egyetért azzal, hogy az Oktatásügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó intézetek engedélykérelmét az Akadémia bírálja el, azonban ezeket az illetékes rektor véleményével ellátva kell az Akadémia megfelelő osztályához terjeszteni.

Felelős: Bognár Rezső főtitkár.

.....

IV.

Javaslat az 1956 évi prémium és pályázat kiírására.

H a t á r o z a t :

Elnökség úgy határoz, hogy az 1956 évi prémium és pályázat kiírására vonatkozó javaslatot leveszi a napirendről.

A javaslatot szűk Elnökség tárgyalja, majd az osztályvezetőségek és csak azután terjesztendő Elnökség elé.

Felelős: Major Máté akadémiai titkár.

./.

V.

Haranghy László egyetemi tanár levelező tagságának ügye.

Bognár Rezső főtitkár bejelenti, hogy Haranghy László professzor azzal a kérelemmel fordult hozzá, hogy Romániából való visszatérése után az Elnökség állapítsa meg helyét az Akadémián. 1945-től 1952-ig mint egyetemi tanár működött Romániában és távolléte alatt, az Akadémia újjáalakulása alkalmával az Akadémia megszüntette levelező tagságát, tanácskozó taggá nyilvánította. Haranghy László professzor az 1949 évi alapszabályok "Átmeneti rendelkezései" alapján kéri a döntés megsemmisítését és levelező tagsága kérdésének végleges eldöntését.

Az Elnökség f.é.október 5-én tartott ülésén úgy határozott, hogy Haranghy László egyetemi tanár levelező taggá választására az V.Osztály terjesszen javaslatot az 1956 évi rendes Közgyűlés elé. Bognár Rezső főtitkár - tekintettel arra, hogy az Elnökség a határozatot az 1949 évi Alapszabályok "Átmeneti rendelkezések" figyelmen kívül hagyásával hozta - javasolja az 1955.október 5-i határozat hatályon kívül helyezését és újabb határozat hozatalát.

H a t á r o z a t :

- 1./ Elnökség az 1949 évi Alapszabályok "Átmeneti rendelkezései"-ben foglaltak alapján megállapítja, hogy az Akadémia újjáalakulása alkalmával az Ideiglenes Intéző Bizottság Haranghy László egyetemi tanár tagsága felülvizsgálatánál figyelmen kívül hagyta az "Átmeneti rendelkezések" következő pontját:

"Az Akadémiának azok a tagjai, akik huzamos idő óta külföldön tartózkodnak, ideiglenesen megtartják eddigi akadémiai tagsági minőségüket mindaddig, amíg az Elnökség a velük való érintkezés felvétele után, az összes körülmények gondos mérlegelése alapján, végleges helyüket az Akadémiában meg nem állapítja."

Elnökség ezért úgy határoz, hogy Haranghy László egyetemi tanár levelező tagságát - nevezett tudományos munkássága és az V.Osztály javaslata alapján - megállapítja és egyidejűleg tanácskozó tagságát semmisnek nyilvánítja.

- 2./ Elnökség utasítja a főtitkárt, hogy ezen határozatot az évi rendes Közgyűlésen jelentse be.

Felelős: Bognár Rezső főtitkár.

.....

Nemzetközi Antonio Feltrinelli díj.

Alexits György elnökségi tag bejelenti, hogy a Római Accademia dei Lincei "Nemzetközi Antonio Feltrinelli" díjat alapított, amelyet évenként más-más tudományterületek számára adnak ki. Minden évben öt díjat, egyenként 5 millió líra összegben. Olaszországi utja alkalmával felkérték, hogy Magyarország is tegye meg erre vonatkozó javaslatát. A III. Osztály f.hó 28-i ülésén úgy határozott, hogy a díjra Riesz Frigyes és Fejér Lipót akadémikusokat jelöli.

Bognár Rezső főtitkár közli az Elnökség tagjaival, hogy az Akadémia Elnöksége megkapta az Accademia dei Lincei elnöke felhívását és több osztály már meg is tette javaslatát, valamennyi azonban még nem.

H a t á r o z a t :

Elnökség úgy határoz, hogy főtitkár kérje be a Nemzetközi Antonio Feltrinelli díjra vonatkozó, még hiányzó javaslatokat és szűk Elnökség döntsön a kérdésben.

Felelős: Bognár Rezső főtitkár.

K.m.f.

A jegyzőkönyv hiteles:

BOGNÁR GÉZA sk.
akadémiai titkár.

MAUCHA REZSŐ sk.
osztályelnök.